

การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาฉบับ
ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
An Assessment on Master of Arts Program in Buddhist
Psychology as Revised Edition in B.E. 2560 of
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

สิริวัฒน์ ศรีศรีรอดง Siriwat Srikrueadong^๑, สมโภชน์ เอี่ยมสุภชาติ Sompoch
lamsupasit^๒, เมธาวี อุดมธรรมมานุภาพ Maytawee Udomtamanupap^๓,
ประยูร สุขะใจ Prayoon Suyajai^๔, กมลลาศ ภูวนาธิพงษ์ Kamalas
Phoowachanathipong^๕, มั่น เสือสูงเนิน Man Suesungnoen^๖,
พุทธชาติ แผนสมบุญ Phutthachat Phaensomboon^๗ สุวัฒน์ รักขันโท Suwatsan
Ragkhanto^๘

---

^๑ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand. อีเมล: siriwatmcu@gmail.com

^๒ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand. อีเมล: isompoch@hotmail.com

^๓ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand. อีเมล: laocup@gmail.com

^๔ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand. อีเมล: prayun45eMCU.ac.th

^๕ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand. อีเมล: kamalas2013@gmail.com

^๖ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand. อีเมล: mansuesongnoen@gmail.com

^๗ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand. อีเมล: saha70@gmail.com.

Received: April 07, 2022

Revised: April 25, 2022

Accepted: April 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรและศึกษาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรมหาบัณฑิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๐ เป็นการวิจัยเชิงประเมิน ๔ ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ ๒๐ รูป/คน อาจารย์ประจำหลักสูตร ๕ คน ผู้ใช้บัณฑิต ๑๗ รูป/คน และนิสิต ๕๕ รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลการประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาในด้านบริบทและกระบวนการ และคะแนนเฉลี่ยการประเมินความคิดเห็นของนิสิตในภาพรวมและทั้ง ๔ ด้านอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ยด้านผลผลิต ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตโดยรวม คะแนนเฉลี่ยผลการวิเคราะห์โครงสร้างของหลักสูตรแบบ ๑.๑ และ ๒.๑ ในภาพรวมและความเหมาะสมทั่วไปของรายวิชาในหลักสูตรและรายวิชารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษาที่ได้นำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ จัดการประชุมวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิและจัดประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

คำสำคัญ : การประเมินหลักสูตร, หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยา

---

^๔ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand. อีเมล: noonsuwat@gmail.com

Abstract

The objectives of this study were to assess the curriculum and to study guidelines for the development and revision of the Master of Arts Program in Buddhist Psychology as a revised edition in B.E. 2560. This evaluation research assessed 4 areas; context, input, process, and output. Data was collected from 20 experts, 5 full-time professors, 17 graduate users, and 55 students using assessment forms. Frequency, percentage, mean, standard deviation were used in data analysis. It was found that mean scores of program evaluation results in context and process and mean scores for assessing students' opinions as a whole and 4 areas were all at a high level. The mean scores of productivities, overall graduate user satisfaction, and the structure analysis of the 1.1 and 2.1 programs and general suitability of subjects in the curriculum and in each field were at the highest level. The study's findings are being used to be guidelines to improve in accordance with the National Qualifications Framework for Higher Education, as well as hold a criticism session with experts and curriculum committee meeting.

Keywords: Assessment on Curriculum, Master of Arts Program,
Buddhist Psychology

๑. บทนำ

ตามที่เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้ประกาศใช้มาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว จึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการผลิตบัณฑิตระดับอุดมศึกษาที่มีศักยภาพความพร้อมที่เหมาะสมกับพลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างยุคปัจจุบัน โดยมีเจตนารมณ์ใช้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๘ รองรับการบริหารจัดการหลักสูตรให้ได้คุณภาพตรงตามรูปแบบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและตามจุดเน้นของแต่ละสาขาวิชา

ทั้งนี้หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโทและระดับปริญญาเอก จะต้องจัดการศึกษาให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญาของการอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพที่เป็นสากลเน้นการพัฒนานักวิชาการและนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูง ในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยกระบวนการวิจัยเพื่อให้สามารถบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ มุ่งให้มีความสามารถในการ

ค้นคว้าวิจัยเพื่อสรรสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางาน สังคม และประเทศ

การประกันคุณภาพของหลักสูตรนั้นให้ทุกหลักสูตรกำหนดระบบการประกันคุณภาพ ของหลักสูตร โดยมีองค์ประกอบในการประกันคุณภาพอย่างน้อย ๖ ด้าน คือ (๑) การกำกับ มาตรฐาน (๒) บัณฑิต (๓) นิสิต (๔) คณาจารย์ (๕) หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมิน ผู้เรียน (๖) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (๗) การพัฒนาหลักสูตร ให้ทุกหลักสูตรพัฒนาหลักสูตรให้ ทันสมัยโดยมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรทุกปีการศึกษาเพื่อนำข้อมูล ที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรเป็นระยะ ๆ อย่างน้อย ตามรอบระยะเวลาของหลักสูตรหรือทุก รอบ ๕ ปี เพื่อให้ส่วนงานจัดการศึกษาได้รับรู้ถึงคุณค่าของหลักสูตร ผลที่ได้จากการดำเนินการ หลักสูตร ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งในการ ตัดสินใจเพื่อการพัฒนาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอันจะนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตาม เป้าหมาย การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร ทั้งนี้ โดยใช้ผลจาก การวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตรให้มี คุณภาพดียิ่งขึ้น

ดังนั้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนา หลักสูตร มหาวิทยาลัยจึงจัดให้มีการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบในรูปแบบของการวิจัยเพื่อ นำผลวิจัยไปเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและได้ มาตรฐานสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกประกาศกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พุทธศักราช ๒๕๕๘ ไว้ โดยให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่าง ต่อเนื่องทุก ๕ ปี

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหลักสูตรปรับปรุงตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๖๐ จะ ครบวงจรของการพัฒนาหลักสูตรระยะ ๕ ปี ในปีการศึกษา ๒๕๖๕ ดังนั้น คณะกรรมการ ประเมินหลักสูตร จึงดำเนินการประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อศึกษาความเหมาะสม ทันสมัยและสอดคล้องกับ ความต้องการของสังคมในปัจจุบัน โดยทำการประเมินใน ๔ ด้าน คือ การประเมินบริบทหลักสูตร การ ประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการและการประเมินผลลัพธ์เพื่อเป็นข้อมูลในการ พิจารณาประกอบการตัดสินใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร กระบวนการ เรียนการสอน กระบวนการบริหารจัดการ การให้คำปรึกษาปริญญานิพนธ์และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้องให้ดียิ่งขึ้นและเป็นที่ยอมรับของสังคม

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” สำหรับวัตถุประสงค์ที่นำเสนอในบทความนี้มี ๒ ข้อ คือ

๑) เพื่อประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๐ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. วิธีดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย/ขอบเขตการวิจัย

การประเมินหลักสูตรในงานวิจัยนี้ ใช้รูปแบบที่ยึดการตัดสินใจ (Decision Making Model) ตามแนวคิดของสตีฟเฟิลปิม หรือที่รู้จักกันในรูปแบบของ CIPP Model เป็นรูปแบบที่เหมาะสมแก่การช่วยตัดสินใจ เพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

๑.๑) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๒๐ ท่าน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

(๑) ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก จำนวน ๕ ท่าน เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร มีประสบการณ์ในการประเมินหลักสูตรไม่น้อยกว่า ๕ ปี หรือมีคุณวุฒิทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการประเมินหลักสูตรไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโทหรือมีตำแหน่งทางวิชาการจากผลงานทางวิชาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

(๒) ผู้ทรงคุณวุฒิภายในจำนวน ๕ ท่าน เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหรือมีประสบการณ์ในการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ไม่น้อยกว่า ๕ ปี

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิในระดับผู้บริหาร ได้แก่ คณบดี รองคณบดี หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าสาขาวิชา ผู้อำนวยการหลักสูตร จำนวน ๑๐ รูป/คน ศึกษาจากกลุ่มประชากร

๑.๒) อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่เริ่มจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทุกรายวิชา จำนวน ๕ รูป/คน ศึกษาจากกลุ่มประชากร

๑.๓) นิสิตในหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่เริ่มเข้ารับการศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๖๐ (ในปีการศึกษา ๒๕๖๔ เป็นนิสิตชั้นปีที่ ๒ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา) จำนวน ๕๕ รูป/คน ศึกษาจากกลุ่มประชากร

๑.๔) ผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ ผู้บังคับบัญชา นายจ้างของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่เริ่มจัดการเรียน

การสอนในปีการศึกษา ๒๕๖๐ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๑๗ รูป/คน ศึกษาจากกลุ่มประชากร

๒) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสร้างใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๒.๑) แบบประเมินความสัมพันธ์สอดคล้องของหลักสูตรในด้านบริบท จำนวน ๑ ชุด โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ ท่านที่ได้รับการคัดเลือก

๒.๒) แบบประเมิน จำนวน ๔ ชุด จำแนกผู้ตอบแบบประเมินเป็น ๔ กลุ่ม ได้แก่ ชุดที่ ๑ ผู้บริหาร ชุดที่ ๒ อาจารย์ ชุดที่ ๓ นิสิต และชุดที่ ๔ ผู้ใช้บัณฑิต

๓) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๓.๑) สสำรวจประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ นิสิตและผู้ใช้บัณฑิตของหลักสูตร

๓.๒) คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ๔ ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพุทธจิตวิทยาหรือด้านจิตวิทยา ๒ ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา ๒ ท่าน เพื่อประเมินบริบทของหลักสูตร

๓.๓) แจกแบบประเมินหลักสูตรแก่กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ทั้งหมดที่สอนในหลักสูตร ตั้งแต่ชั้นปีที่ ๑ - ๒ และนิสิตของหลักสูตร ในภาคการศึกษาที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๒ และ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ แจกแบบประเมินหลักสูตรแก่ผู้ใช้บัณฑิต และรวบรวมแบบประเมินกลับคืนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

๔) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

๔. ผลวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินผลหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธจิตวิทยาครั้งนี้ ดังนี้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ผลการประเมินด้านบริบท ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า การประเมินความสัมพันธ์สอดคล้องของหลักสูตรในด้านบริบทในภาพรวม ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) มีแหล่งค้นคว้าหาข้อมูล มีทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอและตรงกับความต้องการของผู้เรียน

๒) ผลการประเมินด้านกระบวนการ ผลการประเมินความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๑$, $SD = ๐.๓๒$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การบริหารและพัฒนาอาจารย์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๓.๙๐$, $SD = ๐.๔๗$) ขณะที่ภาพรวมการประเมินด้านการบริหารและพัฒนาอาจารย์รายข้อ และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้อยู่ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = ๔.๔๐$, $SD = ๐.๔๕$)

๓) ผลการประเมินด้านผลผลิต ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต โดยรวมทั้งฉบับมีคะแนนเฉลี่ยในด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านทักษะทางปัญญา และด้านความรู้ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๖๕, ๔.๕๙, ๔.๕๔, ๔.๔๗ และ ๔.๔๗ ตามลำดับ)

๔) ผลการประเมินความคิดเห็นของนิสิต ในภาพรวมคะแนนเฉลี่ยของด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๓๖, ๔.๔๗ และ ๔.๓๔ ตามลำดับ)

๕) ผลการวิเคราะห์ของโครงสร้างของหลักสูตรแบบ ๑.๑ และ ๒.๑ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๓๗ และ ๔.๕๙) และ การวิเคราะห์ของความเหมาะสมทั่วไปของรายวิชาในหลักสูตรและรายวิชารายด้าน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = ๔.๔๙ และ ๔.๑๙)

๕. อภิปรายผล

ผลการประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลวิเคราะห์จากบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษา นิสิตปัจจุบัน ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้ทรงคุณวุฒิ มีประเด็นที่คณะผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๑) จากการประเมินด้านบริบทของหลักสูตร พบว่า ภาพรวมความคิดเห็นของด้านบริบทของหลักสูตร ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก และผลการประเมินความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า การประเมินความสัมพันธ์ความสอดคล้องของหลักสูตรในด้านบริบทในภาพรวม มีผลการพิจารณาอยู่ในระดับ ๐.๗๕ - ๐.๙๕ แสดงให้เห็นว่าบริบทของหลักสูตรสัมพันธ์สอดคล้อง ทั้งนี้เนื่องจากสาขาวิชามีการจัดทำแผนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของคณะที่ได้กำหนดไว้ในแผนรวมทุกๆ ๔ ปี ซึ่งสอดคล้อง งานวิจัยของกมล โพธิ์เย็น^๙ ที่กล่าวว่าในการประเมินด้านสภาวะแวดล้อม คณะได้มีการกำหนดแผนงาน และจัดทำแผนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย โดยสาขาวิชามีการจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อทบทวน ปรับปรุงแผนการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสาขาวิชาพยายามหาทางเสริมจุดแข็งของสาขาวิชาให้มีความโดดเด่นในด้านวิชาการมากยิ่งขึ้น และในขณะเดียวกันหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาได้ปรับปรุงและความพยายามหาแนวทางจะหาทางปิดจุดอ่อนที่มีอยู่ให้ลดน้อยลงหรือให้หมดไปมากที่สุด โดยสาขาวิชาพุทธ

---

^๙ กมล โพธิ์เย็น, “การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ (พฤศจิกายน ๒๕๕๘ - มีนาคม ๒๕๕๙): ๑๑๘.

จิตวิทยา ได้มีการพยายามหาทางเสริมจุดแข็งของหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาให้มีความโดดเด่นในด้านวิชาการมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากอาจารย์ประจำหลักสูตรดำรงตำแหน่งทางวิชาการอย่างน้อยระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ และสาขาวิชามีการส่งเสริมสนับสนุนคณาจารย์ให้กำหนดขอตำแหน่งวิชาการในระดับที่สูงขึ้น

๒) จากการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า จากผลการวิจัยพบว่า ในส่วนของวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร รายวิชาในหลักสูตร คุณลักษณะของอาจารย์ ความพร้อมของนิสิต และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ในด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนิสิตเห็นว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้ง ๓ ข้อ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด วัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือข้อ ๓ เพื่อผลิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิตให้มีความสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต ทั้งของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งไปใช้ในการแก้ปัญหาสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของมัน เสือสูงเนิน^{๑๐} ที่กล่าวว่า หลักสูตรควรเน้นให้นิสิตได้ศึกษาด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติให้มากกว่าการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นิสิตได้ฝึกภาคปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น เมื่อฝึกภาคปฏิบัติเพิ่มมากขึ้นทำให้นิสิตมีทักษะและสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปบูรณาการปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผลการประเมินเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสาขาได้นำผลการประเมินจากการประกันคุณภาพหลักสูตรทั้งจากภายนอกและภายใน มาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไข ให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกมล โพธิเย็น ในด้านการนำผลการประเมินที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กล่าวว่า เพื่อผลิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิตให้มีความสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต ทั้งของตนเอง และผู้อื่น รวมทั้งไปใช้ในการแก้ปัญหาสังคมได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชระ จันทราช^{๑๑} วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับบริบทของสังคมในปัจจุบัน และเป็นวัตถุประสงค์ที่มีความเจาะจงในศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องการ และมัน เสือสูงเนิน ที่กล่าวว่า หลักสูตรควรเน้นให้นิสิตได้ศึกษา ด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติให้มากกว่าการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นิสิตได้ฝึกภาคปฏิบัติเพิ่มมากขึ้น เมื่อฝึกภาคปฏิบัติเพิ่มมากขึ้นทำให้นิสิตมีทักษะและสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปบูรณาการปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

๓) จากการประเมินด้านกระบวนการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ภาพรวมความคิดเห็นของนิสิต ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากรายวิชาที่สาขาจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นการเสริมทักษะและ

^{๑๐} มัน เสือสูงเนิน, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และเมธาพันธ์ โพธิ์ธีโรจน์, “การประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยา”, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วารสาร มจร สังคมปริทรรศน์, (๒๕๖๒): ๑๑๒.

^{๑๑} วัชระ จันทราช, “การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตร สาขาวิชาภาษาอังกฤษ”, วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, (๒๕๕๔), หน้า ๗๑ - ๗๒.

สมรรถนะของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของวัชระ จันทราช การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีทักษะในการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สะท้อนว่าผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชา ทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มประสบความสำเร็จในแบบทดสอบมาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของกิ่งฟ้า สีนธวงษ์^{๑๒} ผู้ประเมินต้องเข้าใจว่าความรู้ความสามารถของผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาทำให้ผู้สอนต้องคำนึงถึงการประเมินความสามารถของผู้เรียน เป็นการบ่งชี้ความต้องการในการเรียนรู้ รวมทั้งนำไปสู่การบริการจัดการหลักสูตรให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

๔) จากการประเมินด้านผลผลิต ภาพรวมความคิดเห็นของนิสิต ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยมีความรู้อยู่ในระดับมาก นับว่าเป็นนิสิตที่มีคุณภาพและมีความสามารถ พร้อมทั้งนิสิตที่เข้าศึกษาทั้งหมด สามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามระยะเวลาที่กำหนด แสดงถึงการบริหารจัดการหลักสูตรที่ดีเยี่ยม สอดคล้องกับวัชระ จันทราชที่กล่าวว่านักศึกษาทั้งหมดสำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนดในหลักสูตรเป็นหลักประกันว่าผลผลิตบัณฑิตประสบผลสำเร็จดีเยี่ยมตามที่คาดหวังไว้ จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยในด้านคุณธรรมจริยธรรม สัมพันธ์ระหว่างบุคคลในด้านต่าง ๆ และด้านทักษะทางปัญญา และด้านความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุดจนถึงอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นการสะท้อนการเรียนการสอนและพฤติกรรมการทำงานในชีวิตจริงของนิสิตได้อย่างดีเยี่ยม จากข้อมูลที่ได้ พบว่า ตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรม ของนิสิตพุทธจิตวิทยา มีสูงถึง ๔.๖๕ ซึ่งเป็นค่าที่สูงที่สุด แสดงถึงคุณลักษณะที่สำคัญของนิสิตของหลักสูตรพุทธจิตวิทยาอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับ (นวลักษณ์ นิสิต ๙ ประการ) ซึ่งสอดคล้อง

กับ จิรัญญา บุรีมาศ และชนาธิป สันติวงศ์^{๑๓} พบว่าถ้าจะพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตที่ต้องการหลักสูตรจำเป็นต้องมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสม ดังนั้นการปรับปรุงหลักสูตรตามกรอบมาตรฐาน ต้องมีการปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ครอบคลุมทักษะ ๕ ด้าน ก็จะสามารถช่วยพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ดังกล่าวได้ และส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ และพัฒนาหลักสูตรให้มีความเป็นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ มัน เสือสูงเนิน และคณะที่เสนอว่าหลักสูตรควรมีอัตลักษณ์ด้านพุทธจิตวิทยาชัดเจน เน้นกรรรมฐานเป็นวิธีการพุทธจิตวิทยาบำบัด ควรเน้นให้นิสิตได้ศึกษาด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติให้ และพัฒนาผลงานทางวิชาการตามเกณฑ์ที่ สกอ.

^{๑๒} กิ่งฟ้า สีนธวงษ์, “การประเมินเพื่อการเรียนรู้”, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๖-๑๙.

^{๑๓} จิรัญญา บุรีมาศ และชนาธิป สันติวงศ์, “การประเมินหลักสูตรสาธารณสุขบัณฑิต พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา”, รายงานวิจัย, สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, (นครราชสีมา: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๖๑). หน้า ๕๘.

กำหนดอย่างต่อเนื่อง บัณฑิตควรเป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบพร้อมทั้งมีความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและศาสตร์ทางด้านจิตวิทยาได้อย่างดี

๖. องค์ความรู้ใหม่

การจะพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าว หลักสูตรจำเป็นต้องมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสม ดังนั้น ในการปรับปรุงหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา หากทางหลักสูตรฯ มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทักษะทั้ง ๕ ด้าน โดยเฉพาะทักษะด้านความรู้และทักษะทางปัญญา ก็จะสามารถช่วยพัฒนาคุณลักษณะ บัณฑิตที่พึงประสงค์ดังกล่าวได้ ทั้งนี้หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องความต้องการของสังคมในอนาคตที่ผู้คนกำลังมีความทุกข์ใจและต้องการความช่วยเหลือมากขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต อาจเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ในประชากรสูงอายุที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับคนทุกช่วงวัย เนื่องจากหลักสูตรฯ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกช่วงวัยอยู่แล้ว ดังนั้นการบูรณาการหลักธรรมในรายวิชาจะสามารถนำไปแก้ปัญหาและพัฒนามนุษย์แบบองค์รวมทั้งพัฒนากาย พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญาต่อไป

๗. สรุปผล

การประเมินและศึกษาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน ใน ๔ ด้าน ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรในทุกมิติทั้งผู้เรียน ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ และผู้รับผลลัพธ์จากผู้เรียน เช่น ผู้ใช้บัณฑิต เพื่อให้ได้ภาพที่ชัดเจนในการนำไปเป็นแนวทางการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรตามที่สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาได้กำหนดไว้ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและมีความสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน ทันสมัย เสริมสร้างและเพิ่มศักยภาพด้านวิชาการแก่ผู้เรียนและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมนั้นทั้งนี้ รวมถึงการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนเป็นสำคัญอีกด้วย ตลอดจนกำหนดตัวบ่งชี้ในการประเมินต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดรายวิชาที่ทันสมัย ก้าวทันความก้าวหน้าทางวิทยาการที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมทั้งวางระบบผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และมีคุณสมบัติเหมาะสมในการพัฒนานิสิตให้เต็มศักยภาพ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นที่ตัวนิสิตเป็นสำคัญ

โดยแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรจากผลสรุปจากการประเมินหลักสูตรในทุกด้านและข้อเสนอแนะ มากำหนดเป็นแผนพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร ตามที่สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาได้กำหนดไว้ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ จัดการประชุม

วิพากษ์หลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธจิตวิทยาต่อไป

๘. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้

๑) จากผลการวิจัยพบว่า ควรมีการปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตร เนื่องจากมีบางรายวิชาที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน และรายละเอียดของเนื้อหาทับซ้อนกัน ดังนั้น ควรจัดประชุมการวิพากษ์หลักสูตร โดยเชิญผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้สอน บัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต และผู้ที่เกี่ยวข้องมาร่วมสะท้อนความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมต่อไป

๒) ควรเพิ่มรายวิชาเกี่ยวข้องกับพุทธธรรม เป็นแก่นของพุทธจิตวิทยา การประยุกต์ใช้สติในการแก้ปัญหาทางสุขภาพจิตให้คนทุกช่วงวัย สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม

๓) จัดสรรโอกาสให้อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชา ได้พัฒนาองค์ความรู้ด้านพุทธจิตวิทยาให้เป็นที่รู้จักในสังคม ทั้งด้านการเพิ่มพูนความรู้ในสาขาวิชาหลัก และด้านการปัจจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านพุทธจิตวิทยา

๔) จัดเผยแพร่องค์ความรู้สู่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดเวทีเสวนาทางวิชาการพุทธจิตวิทยา การให้บริการวิชาการแก่สังคม การตั้งศูนย์พุทธจิตวิทยาการปรึกษาเพื่อเยียวยาจิตใจให้คนในสังคม เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

๑) หนังสือและเอกสาร

กมล โพธิ์เย็น. “การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ – มีนาคม ๒๕๕๙.

กิ่งฟ้า สินธุรงค์, “การประเมินเพื่อการเรียนรู้”, วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ๒๕๕๒.

มัน เสือสูงเนิน, สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง และเมธาพันธ์ โพธิ์ธีโรจน์. “การประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยา”. ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วารสาร มจร สังคมปริทรรศน์. ๒๕๖๒.

วัชรระ จันทราช, “การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตร สาขาวิชาภาษาอังกฤษ”. ของมหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. ๒๕๕๔.

๒) งานวิจัย

จิรัญญา บุรีมาศ และชนาธิป สันติวงษ์, “การประเมินหลักสูตรสาธารณสุขบัณฑิต พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา”. รายงานวิจัย. สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, (นครราชสีมา: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ๒๕๖๑.

